

Молитва про мудрість

Наталія Добжанська-Найт

*(уривок з роману **Замок, або Око Неба**)*

Колись давно, у тім далекій краї, де сонце гріє і палає і влітку, і взимі – жив там юнак із матір'ю-вдовою. Він був премудрим, до навчання здібним – ще до п'ятнадцяти доріс, а вже опанував науки всілякі, мови чужоземні; читав сувої древні просто – так просто, як старий лихвар рахує звично щодня зароблені монетки. Всі дивувалися знанням його численним, та не лише знанням – а тим, як швидко йому вдавалося їх здобувати, як легко і як просто, неначе й не зусиль надмірних науки різні вимагали. "То Божий дар," усі казали, старійшина торкався борода у знак поваги й шани до юнака безвусого... бо ж мудрість – то здобуток сивочолих, досвідчених – усі так кажуть... Тому і подив, чудування для юнака вже стали звичним звуком, бо славили його знання, здобуті у навчанні – та все ж не перевершить йому старців сивочолих, аж поки сивий волос його ознакою не стане – а то все ро́ки, роки...

– Мій милий, милий, милий синку, — втішала його рідна мати, — ти вже сьогодні гордість для вдовиці, бо знає кожен – вчений і плебей – що син мій мудрий... Може, навіть і кесар сам волів би бачити тебе серед старійшин?

– Старим для того мав би стати...

– О сину, мудрість ти здобудеш, і досвід лише твій не омине тебе – бо доля в кожного своя, небесним шовком виткана, і десть твоя зоря завітна – у тих переплетіннях дивних, невидимих із грішної землі... Знання примножаться твої ще, прийдуть до тебе, як належить... То буде, буде...

– Та коли ж то врешті буде?

– То станеться напевне, сину – бо бачить Бог твоє стремління. То все надійде у свій час – лише ро́ку не вернуться, ні сивий волос не стане чорним; ані юнацька гнучкість та спритність рухів не притаманні мудрим ста́рцям.. На все своя пора, мій сину... Допоки тішся тим, що маєш. А маєш навіть зараз більше, аніж сини моїх сусідок – тож навіть нині маю чим гордитися, якби то́го бажала...

– Облиште, мамо, про́шу... Бо ж то іще не справжня шана, що маю від людей отримать... Бо ж то читав я, що були такі славетні мудреці, що як легенду нині повідають про їхню мудрість та про долі, що їм подарувало Небо... Ось слава, що до неї прагну. Нащадки наші, їх нащадки про мене переповідали б, якби, напевне, зважився на подвиг...

І мати не перечила. "Бо ж небо дарувало мені сина премудрого – то хай же милість Неба із ним перебуває, — так думала. Бо ж як він мудрий, то знає сам, без мене, яке життя провадити для слави..."

Так, слави більшої бажав він. В одному древньому сувої читав він про одного мудреця з далекої країни, він тим уславився, що благ себе позбавив, і розкошів, і зручностей тілесних – бо жив у бочці. "Ні, я не гірший, — так собі задумав. – І раз

одному чоловіку у цей же спосіб Небо мудрість дарувало, то так і сам зроблю".

Стерпіла то у серці мати, як син у бочці поселився – чого ж не стерпить рідна мати заради синового щастя, заради праведної цілі? Так порішив він. Так зробив. Нехай же мудрість Бог йому дарує! А коли син її здобуде, і вийде з бочки через... ріки, то, може, ще й не буде сивим..., відтак, диви, і стане радником при кесаря дворі... Хай буде воля Божа! Подумала так жінка і змирилась...

Сидів він так у бочці, і ждав послання з Неба – як манни, одкровення, аби воно зробило його мудрим, і всі старійшини тоді би змушені були усе знання і верховенство за юнаком цим визнати. Так мріяв він, і мрія ця зростала, тримаючи його в терпінні щодо нужд тілесних, аби він менше зручностей виносив, аби обходитися вчився без будинку з вигóдами, і без тепла, без світла... Так, кажуть, швидше одкровення зійде...

Зійшло у вигляді терпіння інакшого – не того, що сам собі задумав, а як то допустило Небо... Усі сміялися із нього – плебеї перші, потім старші знизали все плечима, посміхались, і шепотіли – тихо, та він чув: "Він мав усе, такі надії – і раптом це безумство... То, видно, правда, що декому знання, і вочевидь, занадто юним, в надмірній кількості, затьмарюють свідомість – от небезпека де!"

Ось так прийшла до нього слава.

Як кажуть, така доля до грішників приходить, бо "хто чим грішить, тим же й страждає", як пише Боже Слово...

Він ту терпів наругу, доки міг. Бо ж стало все не краще, як сподівався він, – а значно гірше. Насмішки все лунали, а він зціпивши зуби, таку молитву промовляв до Бога:

– І де, і де Твоя, мій Боже, Справедливість? Я мудрості шукав твоєї, а ці люди мене не полишають – і навіть діти фініки кидають, аби полúчити, у бочку. За що мені така наруга?

І в тому шумі та гуркоті не вчув він, що справжня слава легко не приходить, а надто тим, хто серцем її прагне — та все для себе, не для Бога...

І спокусився він людьми отими, і вороття вже не було до популярності старої, а що попереду – пітьма, у бочці, і не видно світла... І мудрість не прийшла до нього... І він і день і ніч молився, аби великий Бог узяв і покарав усіх його насмішників – а ні, то сам він покарає, як палицю візьме...

І стукав, стукав він до Бога тією палкою... І не відкрив йому ніхто, крім того, хто чатував давно на його душу, хто ходить — рикає, мов лев, роззявивши пащеку, з якої вилітають слова хули на Бога, на людей, і на себе самого...

– О вдовице, твій син – безумним став, — їй донеслося від сусідок безталанних, чії сини – не рівня їй сину, ні за знанням, здобутим у науці, ані за мудрістю...

– Я знаю, — вона відповіла спокійно, — що то – неправда, люди хай говорять, та знає материнське серце, що рідний син – за всіх мудріший. За те й відрікся він від світу, у бочці він...

– Та схаменися, жоно! Він вискочив нагий із бочки, і всіх дітей побив! І лютий рик із рота виривався – не людська мова...

- То неправда!

Та ноги вже до бочки самі неслися, спотикались, згиналися коліна, вуста тремтіли, стогін виривавсь із серця материнського... То правда!.. О Господи, яка ганьба! І правду кажуть люди, як де добро ти маєш - то не шукай інакшого добра, лише радій... та пізно!

І сина вже нема для неї...

Його зв'язали, схопили воїни - бо сили у ньому стільки стало, що мусили солдат покликать, бо городяни із хат сусідніх не змогли його подужать... Солдати спішно прибули, та все ж на трохи припізнались - бо поламав уже кістки своїм нападаникам безумний, бо вперто намагались його мотузками зв'язати... Солдати ж мали ланцюги...

Його до скелі прикували, що понад водами стояла, що називали прісним морем, чи, може, озером солоним - по-різному казали... І мати плакала, навколішки його просила:

- Поглянь на мене, рідний сину! Хіба не пізнаєш мене? Я ж мати, я ж тебе родила і викохала, і зростила - прошу, впізнай мене, благаю!

До неї ж рик лише долинув у відповідь на те благання.

І море солонішим все ставало...

Недовго ж син стояв прикутим - та не на щастя, на біду...

З новою силою у нім завирувало чорне військо, і він кайдани ті порвав, немов нитки шовкові. Своєї долі...

Він звіром диким серед скель ховався - нагий, нечистий, зашкаруб увесь, волоссям власним вкрився...

І рик його лунав над морем, кому на жах, а надто неслухняним дітям, кому ж було на поучіння, а матері його на сльози — запеклі сльози, що стікали і сіллю капали на серце...

Вона стояла понад морем, усе коло тієї скелі і ланцюгів порватих, і все молилася до Бога... І очі материнські усе вдивлялися у далечінь... Ніхто не знав, що прагнула вона побачить - чи берег той далекий, що навпроти, чи Бога - до кого ж взивала?... Свою надію прагнула побачить, свої молитви чула лиш - відлуння відбивалося від скель, і хвилі їх несли на другий берег...

І сина здичавілого - ганьбу її, не славу, — доповідали люди їй, — що бачили то тут, то там, на цьому березі, на тому... Чи безнадійна його доля?

- Не безнадійна, Бог всесильний, — все відчайдушно твердила ця мати. Вже посивіла, вся змарніла - лише зірки ув'оках шукали щось над морем...

- А може, і вона безумна, — казали люди. - Бо що ж - не витримала горя. Воно й не дивно - від такої слави і до ганьби безмірної. Хто зміг би?..

Вона ж молилася лише...

І якось от - видіння це, чи з'ява? О Господи, хто ж чув таке? Бо ж ціле стадо свиней у воду кинулось!.. Із того берега, бо там вони паслися. Всі потопилися...

І син прийшов до неї - одягнений, здоровий...